

דוד לסקר

לזכרו של המשורר אריה לודוויג שטראוס

מן השירה הגרמנית אל העברית

מאיר ליכטנברג

הארץ. הספר „ארץ ישראל“ שנכתב ברמיזת גם הוא, מכול שירים, שהם מתי רוח מגוונת של חוליות משולבות אשה בהברחה, מראות ותיאורי-נוף, הכתובים תמיד למעלת סמל — ארץ השפלה, נוף-הרים, אורות-גמלים, חב צל-בר, איתות בחול, המפרץ, יריחו, אצל ים-המלח, בוקר-חורף, גשם, פרס, אביב-הרים, כלניות, חמסין, חלמית, חלום והגשמה — בשירים אלה הכל כוחשי, הזוי בעליל, מעוטב באורח פמשי, התוכן והצורה משורטטים שר טוטים מוצקים. רוחו של שטראוס, שבי שיריו הקודמים נתן ערבוב של תיאור ריגוף מופשטים ודיאלוגים בודדים, פונה כאן כלפי מטרה מסוימת. מראות נוף הארץ משמשים כאן נרמזים לבניין שלם, הבונה צלילים צרופים. שטראוס מתגלה כאן, כמשורר הריחות והצבעים. משורר החושים. צבעי הארץ וריחותיה הם צבעים וריחות רוננים, משמיעי קול, אכן שירי „ארץ ישראל“ הם שירים סמליים, מרומזים, בעלי גוון לירי ובעלי תנועה אפית ודרמטית כאחת, בהם מתגלית שמחה עמוקה, נפשית בחוץ, במעוצה, בפוחש...

אך שבעתיים חל פלא-הבלבוב בשירי זה של שטראוס, בבואו במגע עם הלי שון העברית. „שעות ודור“ — הצליח לים נעשו כאן ליריים יותר במובנה השכיח של המלה, הסמל גרוע לאחור, הביטוי הישיר נעשה ברור, החזיונות הארכיטקטוניים כביכול מפנים את הקור כם לתבליטים נפשיים, המלאים את העתרת והרענונות של האישיות החיה של המשורר, אהיות החוץ וראשון ניותה, דוכה, כאילו המגע הראשוני עם הלשון הוליד גם ראשונית החויה. הנה קול באופל:

פה זה קם באפל וקיהו
התעוררה. איך עוד אנדום?
הקראתה טיה בקול אדם
אם אדם הוא פתיה יללו
המוצק טיה פלבי-תליל
אם נצק תליל פלבי-תיהו
כל האפל קם פי וקיהו.

שירי „שעות ודור“ עושים רושם בלתי-אמצעי, טבעי, לירי אמיתי. שירים כמו „על שפת השתיקה“, „שיר בערב“, „שיר בבוקר“ „יום בלילה“ ואף רבים מן „מרובעים“, אף כי לכאורה הם בעלי אופי מכתמי, יש להם התוכן הנצחי של היסוד האנושי, הטהור, המי גוון חרש גיוון אישי ותחושה נפשית, הנמסרת בצורה מוזקת, נפשית ומילור דיים, גמישים וחיים, מלאים תארמוניה דווייה רגש ודקות אמנותית הם השירים הללו, הספר „שעות ודור“ ראה אור לפני שנתיים בערך. התפתחות נוספת הושבתה על ידי מחלה אנושה, מהלח הלב, והנה בא המות והם החזון לעד.

א. ל. שטראוס

המשורר אריה לודוויג שטראוס, שהלך לפני ימים מספר לעולמו, היה ליד אכן שבגרמניה (1892). ספרי שיריו הגרמניים הם „אשמורה בלילות“, „אשי מורות קטנות“, „תמורה ובטורה“, „המבול, השנה הדרך“ ועוד. אפס, אם גם כמה מספרי שיריו יצאו בהוצאת אור גרמנית מפורסמת (הוצאת-איגול, הוצאת מועדון-הספר הגרמני), לא נקלט בכל זאת לודוויג שטראוס בשירה הגרמנית, כדרך שנקלטו משוררים אחרים בני הגזע היהודי, כאלפרד מוזברט, על-זה לסקר-שילר, מרץ ורפל, אלברט אהרנשטיין, שהיו מראשי יוצריה של השירה הגרמנית החדשה, המודרנית והטבעי עליה את חותמם. אתה מוצא אצלם גם צורה ודשה, גם סגנון חדש, גם תוכן חדש, וכו' תוכן מובלגות גם חכונות יהודיות מסוימות, שיסודן במין פאתוס מורחי-קדמוני, אך בעוד שהללן רמזו כלפי מגמות חדשות, היה ל שטראוס מחקה סגנונות עתיקים, זרים, בדרך-כלל לא היו שירי שטראוס בגרמנית בני הזמן מבחינת הביטוי. סגנונות מסגנונות שונים, נחלת המסורה, היו מחלחלים בהם. לא זו בלבד שהיתה בהם מידה מדובה של הפשטה, ופלבסיה ופגמחיות, אלא גם מעין אידיאליות כנטימנטלי, תיאור על-אישי של תפסות אמנות אפיגוניות, קיצורו של דבר: סגנון רומנטי-הפשט. ואם הצליח להעלות תמונות-טבע קטנות, שבהם בא לירי ביטוי רגש-קוסמי, הריהו מופי שט להלוטין. בשירים פילוסופיים, גורי לים יותל, גם ההיסטונות הדתיים נסוג „קריאה מתוך הזמן“ לא נתנו צלילים חדשים.

שירי שטראוס בגרמנית היו בעלי אופי כללי אך בעלי אופי גרמני מובהק לפי הנוף והלך-הרוח (מסע סירול, „שיר-הריגוס“, „הימנון אלהים“ וכדור מה), את יחסו ליהדות גילה לראשונה בתרגום שירי ביאלוק מידיש ובתרגום שירי-עם יהודיים, בעיקר שירי-אהבה. רק במרוזה חיבר סיפור מחיי המקובל הפראנקפורטי-נפחלי הכהן בשם „הפ רש“.

אך שירת לודוויג שטראוס עתידה היתה לבוא לידי בלבוב חדש במגע עם